

مقدمه

دانش‌آموزان عزیز، در این درس می‌فوییم در مورد **فرهنگ جهانی** و ویژگی‌های اون صحبت کنیم. به نظر شما آیا همه فرهنگ‌ها می‌تونن جهانی بشن؟ چه فرهنگ‌هایی می‌تونن جهانی بشن؟ قبل از این‌که به این سؤال جواب بدیم باید به مقدمه کوتاه رو درباره فرهنگ‌های مختلف با هم دریگه مرور کنیم. شما می‌دونین که در طول تاریخ، فرهنگ‌های مختلفی به وجود اومدن. بعضی از این فرهنگ‌ها از بین رفتن و بعضی‌هاشون موندن. برای این‌که بهتر این بحث رو پیش ببریم به جدول زیر به نگاهی بندازین.

تفاوت فرهنگ‌های مختلف

فرهنگ‌های مختلف، گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی یکسانی ندارند:

- گاه در طول زمان در یک سرزمین واحد، فرهنگ‌های متفاوتی پدید می‌آیند. (مثلاً ایرانیان در دوره‌های مختلف تاریخی، فرهنگ خاصی داشته‌اند.)
- گاه در زمان واحد در سرزمین‌های متعدد، فرهنگ‌های گوناگونی به وجود می‌آیند. (مثلاً در حال حاضر، فرهنگ جامعه ایران متفاوت از فرهنگ جامعه ژاپن است.)

برخی از فرهنگ‌ها عمری کوتاه دارند و برخی مدتی طولانی دوام می‌آورند:

مثلاً فرهنگ دینی مانوی و مزدکی در ایران عمر کوتاهی داشت، ولی فرهنگ یونان قدیم و فرهنگ اسلامی، طولانی‌تر و بادوام‌تر هستند.

برخی از فرهنگ‌ها در مناطقی محدود به وجود می‌آیند و از مرزهای جغرافیایی خود عبور نمی‌کنند، ولی برخی دیگر گسترش بسیاری دارند: مثلاً فرهنگ جوامع قبیله‌ای در محدوده خاصی شکل گرفته و به جاهای دیگر منتقل نشده است اما معماری ایرانی - اسلامی یا فلسفه یونانی ظرفیت انتقال به جوامع مختلف را داشته‌اند.

نه تنها فرهنگ‌ها، بلکه عناصر و اجزای فرهنگ‌ها نیز این‌گونه‌اند؛ برخی از عناصر فرهنگی، تداوم تاریخی و گسترش جغرافیایی بیشتری دارند و برخی این‌گونه نیستند.

مثلاً سالیان متمادی است که مراسم عید نوروز در برخی از مناطق جهان چون ایران، تاجیکستان، افغانستان، پاکستان و ... برپا می‌شود، اما بعضی از آداب و رسوم قومی، فقط در محدوده زندگی اجتماعی قوم خاصی باقی می‌ماند.

۱- چه فرهنگ‌هایی جهانی می‌شوند؟

دانش‌آموزان عزیز، به بار دریگه بهتون یادآوری می‌کنیم که فرهنگ‌ها متنوع‌اند و این تنوع به عقاید و ارزش‌های اساسی و کلان آن‌ها برمی‌گردد؛ یعنی روح و شالوده فرهنگ‌ها متنوعه، بنابراین فرهنگ‌ها از نظر گستره جغرافیایی (در چه مناطقی از جهان شکل گرفتن و گسترش یافتن) و تداوم تاریخی (دوام دارن یا نابود شدن) نیز متنوع‌اند.

ویژگی‌های فرهنگ‌هایی که نمی‌توانند جهانی شوند

- ۱ از محدوده قومی و منطقه‌ای خود فراتر نمی‌روند.
- ۲ ارزش‌ها و عقاید آن‌ها ناظر به قوم و منطقه خاصی است؛ مانند فرهنگ مغول و فرهنگ قبایل کوچک.
- ۳ نگاهی سلطه‌جویانه نسبت به دیگر اقوام ندارند.

تعریف فرهنگ جهانی: فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی و قومی عبور می‌کند و در پهنه جهان گسترش می‌یابد، فرهنگ جهانی است.

فرهنگ‌هایی که ظرفیت جهانی شدن دارند دو گونه‌اند،

(این‌گونه فرهنگ‌ها در طول تاریخ وجود داشتن و از مرزهای جغرافیایی فودشون عبور کردن و به سوی جهانی شدن گام برداشتن).

گونه اول

- ۱ فرهنگی است که عقاید، ارزش‌ها و یا رفتار آن، ناظر به قوم، منطقه یا گروه خاصی است.
- ۲ نگاهی سلطه‌جویانه نیز به دیگر اقوام و جوامع دارد.
- ۳ چنین فرهنگی با عبور از مرزهای جغرافیایی خود، جهان را به مناطقی دوگانه تقسیم می‌کند. یکی از این دو منطقه مرکزی و دیگری پیرامونی است.
- ۴ منطقه مرکزی، منطقه پیرامونی را به خدمت می‌گیرد.

مثال ۱: فرهنگ صهیونیسم بین‌الملل آرمان‌ها و ارزش‌های خود را متوجه نژاد خاصی می‌داند و با رویکرد دنیوی و این جهانی خود، دیگران را در خدمت این نژاد به کار می‌گیرد.

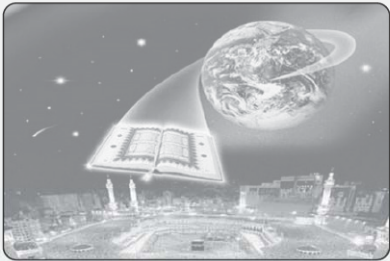
مثال ۲: فرهنگ سرمایه‌داری که کانون ثروت و قدرت را مورد توجه قرار می‌دهد و کشورهای دیگر را در پیرامون و حاشیه آن به خدمت می‌گیرد.

نکته: فرهنگی که تسلط یک قوم، جامعه و گروهی خاص را بر دیگران به دنبال می‌آورد و دیگران را به ضعف و ناتوانی می‌کشاند، فرهنگ سلطه یا استکبار است.

گونه دوم

- ۱ فرهنگی است که عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای آن، در خدمت گروه و قوم خاصی نیست.
- ۲ این فرهنگ سعادت همه انسان‌ها را دنبال می‌کند.
- ۳ این فرهنگ از عقاید و آرمان‌های مشترک انسانی سخن می‌گوید.
- مثال:** فرهنگ اسلام

۲- فرهنگ جهانی مطلوب چه ویژگی‌هایی دارد؟

عقاید و ارزش‌های فرهنگ جهانی باید عقاید و ارزش‌های مشترک انسانی باشد که از آن‌ها به عقاید و ارزش‌های عام و جهان‌شمول یاد می‌شود.

نکته: عزیزان، دقت بفرمایید که اگر فرهنگی ادعای جهانی شدن داشته باشد، اما عقاید و اهداف و ارزش‌های آن محدود به گروه خاصی باشد و قابل پذیرش برای جوامع دیگر نباشد، این فرهنگ نمی‌تونه شرایط جهانی شدن رو داشته باشه.

در ادامه درس ویژگی‌ها و ارزش‌های یک فرهنگ مطلوب جهانی رو مورد بررسی قرار می‌دهیم.

ویژگی‌های یک فرهنگ مطلوب جهانی

<p>۱ بهترین میزان و معیار برای تشخیص صحیح یا غلط بودن اندیشه‌ها، افکار و اعمال، داشتن معیار حقیقت است.</p> <p>۲ فرهنگ‌هایی که به حقیقتی قائل نباشند، نمی‌توانند معیار و میزانی برای سنجش عقاید و ارزش‌های مختلف داشته باشند.</p> <p>۳ در نتیجه، این فرهنگ‌ها نمی‌توانند از حقیقت ارزش‌ها و عقاید خود دفاع کنند.</p> <p>مثال: فرهنگ سوفسطائی در یونان قدیم، فرهنگ پوزیتویستی یا اثبات‌گرا و فرهنگ پست‌مدرنیستی به دلیل این‌که حقیقت را یا انکار می‌کنند و یا نسبی می‌دانند، نمی‌توانند از حقیقت باورهای خود دفاع کنند.</p>	<p>حقیقت</p>
<p>۱ فرهنگ جهانی باید بتواند به پرسش‌های بنیادین دربارهٔ مرگ و زندگی انسان‌ها پاسخ دهد.</p> <p>۲ فرهنگی که صرفاً دارای نیازهای مادی و دنیوی است و از نیازهای ابدی و معنوی انسان چشم‌پوشی می‌کند، بشر را به بحران‌های روحی و روانی گرفتار می‌سازد. (زیرا آرمی علاوه بر نیازهای مادی و دنیوی، نیازهای ابدی و معنوی نیز دارد).</p> <p>۳ فرهنگ جهانی باید از ارزش جهان‌شمول معنویت برخوردار باشد.</p> <p>مثال: فرهنگ‌های سکولار، مادی‌گرا و لائیک که توجهی به ابعاد معنوی انسان ندارند، نمی‌توانند نیازهای معنوی او را رفع کنند؛ در صورتی که ادیان توحیدی از جمله اسلام، نیازهای معنوی انسان‌ها را نیز مدنظر داشته‌اند.</p>	<p>معنویت</p>
<p>۱ عدالت، ارزشی است که مانع پایمال شدن حقوق انسان‌ها، قطبی شدن جهان و استضعاف و بهره‌کشی ظالمانهٔ برخی از برخی دیگر می‌شود.</p> <p>۲ این ارزش مانع از تفرقه بین جوامع می‌شود و از متلاشی شدن جهان و تباه‌ساختن منابع و امکانات بشر پیشگیری می‌کند.</p> <p>۳ فرهنگ جهانی باید در لایه‌های مختلف خود به ارزش جهان‌شمول عدالت و قسط معتقد و پایبند باشد.</p> <p>مثال: فرهنگ قرآنی یکی از مهم‌ترین علل بعثت انبیا را برپایی عدل و قسط می‌داند.</p>	<p>عدالت و قسط</p>
<p>۱ برخی قید و بندها مانع رسیدن انسان به کمال و حقوق انسانی‌اش می‌شوند و زمینهٔ ظلم بر انسان را فراهم می‌کنند. فرهنگ جهانی باید حریت و آزادی انسان از این قید و بندها را تأمین نماید.</p> <p>۲ آزادی همواره دو پرسش به همراه دارد: آزادی از چه؟ آزادی برای چه؟ زیرا آزادی همواره رهایی از یک امر برای رسیدن به امر دیگری است.</p> <p>۳ به این پرسش‌ها براساس ارزش‌های جهان‌شمول دیگر، مانند حقیقت، معنویت و عدالت پاسخ داده می‌شود. با پاسخی که به دو پرسش فوق داده می‌شود معنای آزادی مشخص می‌گردد.</p> <p>مثال ۱: آزادی از زیر بار جور و ستم ظالمان</p> <p>مثال ۲: آزادی قلم و آزادی بیان</p>	<p>حریت و آزادی</p>
<p>ویژگی‌های فرهنگ جبرگرا و غیرمسئول:</p> <p>۱ فرهنگ‌های جبرگرا منکر نقش انسان‌ها در تعیین سرنوشتشان هستند.</p> <p>۲ قدرت مقاومت را از انسان‌ها می‌گیرند و آن‌ها را به موجوداتی منفعل تبدیل می‌کنند.</p> <p>۳ زمینهٔ نفوذ سلطه‌گران را فراهم می‌آورند.</p> <p>در حالی که فرهنگ جهانی باید:</p> <p>○ روح تعهد و مسئولیت را در انسان‌ها ایجاد کند تا زمینهٔ گسترش عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول را فراهم آورد.</p> <p>مثال: احساس تعهد و مسئولیت فردوسی نسبت به زبان فارسی</p>	<p>تعهد و مسئولیت</p>
<p>فرهنگ جهانی باید دارای دو سطح عقلانیت باشد:</p> <p>۱ ابتدا باید به پرسش‌های بنیادین بشر دربارهٔ انسان و جهان پاسخ دهد، زیرا اگر فرهنگی نتواند به این پرسش‌ها پاسخ دهد، توان دفاع از هویت خود را از دست می‌دهد.</p> <p>۲ بشر علاوه بر پرسش‌های بنیادین، با شرایط تاریخی مختلفی مواجه می‌شود که پرسش‌ها و نیازهای متفاوتی ایجاد می‌کند. فرهنگ جهانی باید بتواند براساس عقاید و ارزش‌های بنیادین خود به این پرسش‌ها و نیازهای متغیر پاسخ مناسب بدهد.</p>	<p>عقلانیت</p>

سؤال‌های امتحانی

درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

- ۱- همه عناصر فرهنگی از تداوم تاریخی و گسترش جغرافیایی یکسانی برخوردارند.
- ۲- فرهنگ‌هایی که ارزش‌ها و عقاید آن‌ها ناظر به قوم و منطقه خاصی است و نگاهی سلطه‌جویانه نسبت به دیگر اقوام ندارند، از محدوده قومی و منطقه‌ای خود فراتر نمی‌روند.
- ۳- فرهنگ صهیونیسم و سرمایه‌داری از مصادیق فرهنگ سلطه هستند.
- ۴- فرهنگ‌هایی که به معنویتی قائل نباشند، نمی‌توانند معیار و میزانی برای سنجش عقاید و ارزش‌های مختلف داشته باشند و در نتیجه، نمی‌توانند از حقانیت ارزش‌های خود دفاع کنند.
- ۵- فرهنگ‌های جبرگرا منکر نقش انسان‌ها در تعیین سرنوشتشان هستند و قدرت مقاومت را از انسان‌ها می‌گیرند.
- ۶- فرهنگی دارای سطح دوم عقلانیت است که بتواند به پرسش‌های بنیادین بشر درباره انسان و جهان پاسخ دهد و از هویت خود دفاع کند.
- ۷- ارزش جهان‌شمول عدالت و قسط از متلاشی کردن جهان و تباه‌ساختن منابع و امکانات بشر پیشگیری می‌کند.

جمله‌های زیر را با کلمه‌های مناسب کامل کنید.

- ۸- فرهنگ‌های مختلف، گستره جغرافیایی و تداوم یکسانی ندارند.
- ۹- در طول زمان، در یک سرزمین واحد، فرهنگ‌های پدید می‌آیند و در زمان واحد در، فرهنگ‌های گوناگونی به وجود می‌آیند.
- ۱۰- فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی و قومی عبور می‌کند و در پهنه جهان گسترش می‌یابد، است.
- ۱۱- فرهنگی که تسلط یک قوم، جامعه و گروهی خاص را بر دیگران به دنبال می‌آورد و دیگران را به ضعف و ناتوانی می‌کشاند، فرهنگ یا نام دارد.
- ۱۲- به فرهنگی که عقاید، ارزش‌ها و هنجارها و رفتارهای آن مطابق نیازهای فطری باشد، فرهنگ می‌گویند و جامعه‌ای که عقاید و ارزش‌های آن حق باشد، اما هنجارها و رفتارهای آن موافق و همسو با حق نباشد، نام دارد. (بخش گفت‌وگو، صفحه ۱۳)
- ۱۳- سرمایه‌داری، کانون و را مورد توجه قرار می‌دهد و کشورهای دیگر را در پیرامون و حاشیه آن به خدمت می‌گیرد.
- ۱۴- فرهنگ جهانی باید روح و را در انسان‌ها ایجاد کند تا زمینه گسترش عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول را فراهم آورد.

به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.

- ۱۵- دو عنصر فرهنگی ایران باستان را که تاکنون باقی مانده‌اند نام ببرید.
- ۱۶- دلیل تنوع فرهنگ‌ها چیست؟
- ۱۷- دو نمونه از فرهنگ‌های استکباری را که توانسته‌اند از مرزهای جغرافیایی خود عبور کنند و به سوی جهانی شدن گام بردارند، نام ببرید.
- ۱۸- کدام متفکر جهان اسلام، جوامع را به دو گونه حق (فاضله) و باطل (فاسقه) تقسیم می‌کند؟
- ۱۹- پرسش‌های بنیادین آدمی درباره مرگ و زندگی مربوط به کدام ویژگی فرهنگ مطلوب جهانی است؟
- ۲۰- فرهنگ‌ها در صورت نداشتن کدام ویژگی مطلوب، انسانیت را گرفتار بحران‌های روحی و روانی می‌سازند؟
- ۲۱- یک فرهنگ در صورت فقدان کدام ویژگی مطلوب، زمینه نفوذ و تسلط بیگانگان را برای خود فراهم می‌سازد؟
- ۲۲- ارزش جهان‌شمول آزادی با چه پرسش‌هایی همراه است؟

به سؤال‌های زیر پاسخ کامل دهید.

- ۲۳- فرهنگ جهانی را تعریف کنید.
- ۲۴- فرهنگ‌هایی که عقاید و ارزش‌های آن‌ها قومی و گروهی است، در چه صورتی می‌توانند جهانی شوند؟
- ۲۵- ویژگی‌های گونه اول فرهنگ‌هایی که ظرفیت جهانی شدن را دارند، بنویسید.
- ۲۶- ویژگی‌های گونه دوم فرهنگ‌هایی که ظرفیت جهانی شدن را دارند، ذکر کنید.
- ۲۷- فرهنگ صهیونیسم بین‌الملل و فرهنگ سرمایه‌داری در گونه اول فرهنگ جهانی جای می‌گیرند یا دوم؟ و چگونه فرهنگ خود را جهانی کرده‌اند؟
- ۲۸- فرهنگ‌های غیرمسئول و جبرگرا چه ویژگی‌هایی دارند؟
- ۲۹- ارزش‌های عام و جهان‌شمول فرهنگ جهانی را نام ببرید.

۳۰- فرهنگ جهانی باید دارای دو سطح از عقلانیت باشد. در این مورد توضیح دهید.

۳۱- در صورتی که فرهنگ جهانی از ویژگی عدالت و قسط برخوردار شود، چه فرصتهایی در جهان به وجود خواهد آمد؟

۳۲- در سرزمین پهناور ایران در طول تاریخ چه فرهنگ‌هایی شکل گرفته‌اند؟ چه عناصری از این فرهنگ‌ها باقی مانده است؟

۳۳- عبارت‌های زیر را بخوانید، سپس وجه اشتراک آن‌ها را از جنبه ارزش‌های جهان‌شمول مشخص کنید.

الف) هر کس فردی را بدون ارتکاب قتل یا فساد در روی زمین بکشد، چنان است که گویی همه انسان‌ها را کشته و هر کس انسانی را از مرگ رهایی بخشد، چنان است که گویی همه مردم را زنده کرده است.

(سوره مائده، آیه ۲۳)

ب) تار و پود عالم امکان به هم پیوسته است / عالمی را شاد کرد آن کس که یک دل شاد کرد

(عناشب تبریزی)

پ) دلم به دوستی عالمی گرفتار است / به کار هر که شکستی رسد، به کار من است

(صیدی تهرانی)

پاسخ سؤال‌های امتحانی

۲۶- گونه دوم فرهنگی است که عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای آن در خدمت گروه و قوم خاصی نیست و سعادت همه انسان‌ها را دنبال می‌کند و از عقاید و آرمان‌های مشترک انسانی سخن می‌گوید.

۲۷- در گونه اول جای می‌گیرند.

الف) فرهنگ صهیونیسم: صهیونیسم آرمان‌ها و ارزش‌های خود را متوجه نژاد خاصی می‌داند و با رویکرد دنیوی و این جهانی خود، دیگران را در خدمت این نژاد به کار می‌گیرد.

ب) فرهنگ سرمایه‌داری: سرمایه‌داری نیز کانون ثروت و قدرت را مورد توجه قرار می‌دهد و کشورهای دیگر را در پیرامون و حاشیه آن به خدمت می‌گیرد.

۲۸- فرهنگ‌های جبرگرا، منکر نقش انسان‌ها در تعیین سرنوشتشان می‌شوند و قدرت مقاومت را از انسان‌ها می‌گیرند و آن‌ها را به موجوداتی منفعل تبدیل می‌کنند. این فرهنگ‌ها زمینه نفوذ سلطه‌گران را فراهم می‌آورند.

۲۹- حقیقت، معنویت، قسط و عدالت، حریت و آزادگی، تعهد و مسئولیت، عقلانیت.

۳۰- الف) ابتدا باید به پرسش‌های بنیادین بشر درباره انسان و جهان پاسخ دهد؛ اگر فرهنگی نتواند به این پرسش‌ها پاسخ دهد، توان دفاع از هویت خود را از دست می‌دهد.

ب) بشر علاوه بر پرسش‌های بنیادین با شرایط تاریخی مختلف مواجه می‌شود که پرسش‌ها و نیازهای متفاوتی ایجاد می‌کند. فرهنگ جهانی باید بتواند براساس عقاید و ارزش‌های بنیادین خود به این پرسش‌ها و نیازهای متغیر پاسخ مناسب بدهد.

۳۱- الف) در آن صورت از قطبی شدن جهان جلوگیری می‌شود. ب) استضعاف و بهره‌کشی ظالمانه برخی جوامع از برخی دیگر از بین می‌رود. پ) حقوق انسان‌ها پایمال نمی‌شود. ت) تفرقه بین جوامع از بین می‌رود و جهان متلاشی نمی‌شود. ث) منبع و امکانات بشر تباہ نمی‌گردد.

۳۲- فرهنگ‌های مختلفی شکل گرفته‌اند که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: آیین میترائیسم، آیین زرتشت و فرهنگ اسلامی. از این فرهنگ‌ها عناصر زیادی به جا مانده است که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: زبان فارسی، مراسم عید نوروز، آثار باستانی، هنر و معماری ایرانی، آداب و رسوم و سنت‌های ایرانی، آیین‌های سوگواری عاشورا و تاسوعا و جشن‌های دینی. البته با ورود فرهنگ غرب به ایران، عناصری مانند: قانون‌گذاری مدرن، تشکیل مجلس شورا، تفکیک قوا، حکومت قانونی، دیدگاه‌های سکولاریستی و ناسیونالیستی و علوم و فنون مدرن نیز وارد فرهنگ ایرانی و اسلامی ما شد.

۳۳- در تمام این عبارت و اشعار به نوع دوستی، محبت کردن، خیررساندن، مودت، اتحاد و همدلی با دیگران تأکید شده است. تمام ارزش‌های نامبرده جهان‌شمول‌اند و بسیاری از ملت‌های دنیا به آن اعتقاد دارند، اما برخی از جهان‌های اجتماعی ممکن است آن‌ها را در عمل نادیده بگیرند.

۱- نادرست / برخی عناصر فرهنگی، تداوم تاریخی و گسترش جغرافیایی بیشتری دارند و برخی این گونه نیستند.

۲- درست

۳- درست

۴- نادرست / فرهنگ‌هایی که به حقیقتی قائل نباشند، نمی‌توانند معیار و میزانی برای سنجش عقاید و ارزش‌های مختلف داشته باشند و در نتیجه، نمی‌توانند از حقانیت ارزش‌های خود دفاع کنند.

۵- درست

۶- نادرست / فرهنگی که دارای سطح اول عقلانیت است، می‌تواند به پرسش‌های بنیادین بشر درباره انسان و جهان پاسخ دهد و از هویت خود دفاع کند.

۷- درست

۸- تاریخی

۹- متفاوتی - سرزمین‌های متعدد

۱۰- فرهنگ جهانی

۱۱- سلطه - استکبار

۱۲- حق - مدینه فاسقه

۱۳- ثروت - قدرت

۱۴- تعهد - مسئولیت

۱۵- زبان فارسی - سفره هفت‌سین عید نوروز

۱۶- فرهنگ‌ها متنوع‌اند و این تنوع به عقاید و ارزش‌های اساسی و کلان آن‌ها برمی‌گردد.

۱۷- فرهنگ صهیونیسم - فرهنگ سرمایه‌داری

۱۸- فارابی

۱۹- معنویت

۲۰- معنویت

۲۱- تعهد و مسئولیت

۲۲- آزادی همواره با دو پرسش روبه‌رو است: آزادی از چه؟ و آزادی برای چه؟

۲۳- فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی و قومی عبور می‌کند و در پهنه جهان گسترش می‌یابد، فرهنگ جهانی است.

۲۴- فرهنگ‌هایی که عقاید و ارزش‌های آن ناظر به قوم و منطقه خاصی است از محدوده قومی و منطقه‌ای خود فراتر نمی‌روند، مگر این که نسبت به سایر اقوام و مناطق، نگاه سلطه‌جویانه داشته باشند.

۲۵- گونه اول فرهنگی است که عقاید، ارزش‌ها و یا رفتار آن، ناظر به قوم، منطقه یا گروه خاصی است و نگاهی سلطه‌جویانه نیز به دیگر اقوام و جوامع دارد. چنین فرهنگی با عبور از مرزهای جغرافیایی خود، جهان را به مناطقی دوگانه تقسیم می‌کند. یکی از این دو منطقه، مرکزی و دیگری پیرامونی است و منطقه مرکزی، منطقه پیرامونی را به خدمت می‌گیرد.

سؤال‌های چهارگزینه‌ای

۱- در ارتباط با جهان فرهنگی، کدام گزینه درست نیست؟

(۱) فرهنگ‌های مختلف، گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی یکسانی دارند.
 (۲) گاه در طول زمان در یک سرزمین واحد، فرهنگ‌های متفاوتی پدید می‌آیند و گاه در زمان واحد در سرزمین‌های متعدد، فرهنگ‌های گوناگونی به وجود می‌آیند.

(۳) برخی عناصر فرهنگی، تداوم تاریخی و گسترش جغرافیایی بیشتری دارند و برخی این‌گونه نیستند.

(۴) برخی از فرهنگ‌ها در مناطقی محدود شکل می‌گیرند و از مرزهای جغرافیایی خود عبور نمی‌کنند.

۲- کدام یک از عناصر فرهنگی زیر قابلیت تداوم و انتقال از یک منطقه جغرافیایی و فرهنگی به مناطق دیگر را دارند؟

(۱) زبان فارسی - هندوئیسم - نبردهای گلا دیاتوری

(۲) فلسفه یونان - چهارشنبه‌سوری - غذاهای فست‌فود

(۳) معماری اسلامی - ورزش المپیک - زبان انگلیسی

(۴) زبان سواحیلی در تانزانیا - اسطوره رستم و سهراب - فنودالیسم

۳- در ارتباط با جهانی‌شدن فرهنگ‌ها، کدام گزینه درست نیست؟

(۱) فرهنگ‌هایی که ارزش‌ها و عقاید آن‌ها ناظر به قوم و منطقه خاصی است و نگاه سلطه‌آمیز به اقوام دیگر دارند، اصلاً ظرفیت جهانی‌شدن ندارند.

(۲) فرهنگ‌هایی که نگاهی سلطه‌جویانه به دیگر اقوام ندارند و عقاید و ارزش‌های آن‌ها متوجه قوم و گروه خاصی است، ظرفیت جهانی‌شدن ندارند.

(۳) فرهنگ‌هایی که عقاید و ارزش‌های آن‌ها ناظر به منطقه یا گروهی خاص است و نگاه سلطه‌آمیز به جوامع دیگر دارند، ظرفیت جهانی‌شدن دارند.

(۴) فرهنگی که ارزش‌ها و هنجارهای آن در خدمت گروه و قوم خاصی نیست و نگاه سلطه‌آمیز به اقوام دیگر دارد، می‌تواند جهانی شود.

۴- صهیونیسم آرمان‌ها و ارزش‌های خود را متوجه خاصی می‌داند و با رویکرد و این جهانی خود، دیگران را به خدمت می‌گیرد.

فرهنگی که عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای آن مطابق نیازهای باشد، فرهنگ حق نام دارد.

(۱) گروه - قومی - معنوی

(۲) نژاد - دنیوی - فطری

(۳) قوم - نژادی - دینی

(۴) منطقه - سکولار - طبیعی

۵- کدام یک از گزینه‌های زیر درست است؟

(۱) فرهنگ صهیونیسم بین‌المللی نمونه‌ای از فرهنگ‌هایی است که ناظر به قومی خاص است، ولی نگاه سلطه‌آمیز به جوامع دیگر ندارد.

(۲) فرهنگ سرمایه‌داری نمونه‌ای از فرهنگ‌هایی است که کشورهای دیگر را به خدمت می‌گیرد و عقاید و ارزش‌های آن متوجه گروه و قوم خاصی نیست.

(۳) فرهنگ اسلام نمونه‌ای از فرهنگ‌هایی است که ارزش‌ها و هنجارهای آن به دنبال سعادت همه انسان‌هاست و در خدمت گروه یا قوم خاصی نیست.

(۴) فرهنگ اسلام و فرهنگ سرمایه‌داری، هر دو ظرفیت جهانی‌شدن داشته‌اند، زیرا این دو نوع فرهنگ از عقاید و آرمان‌های مشترک انسانی سخن می‌گویند.

۶- کدام مورد را نمی‌توان به ویژگی عدالت و قسط نسبت داد؟

(۱) مانع قطبی‌شدن جهان و استضعاف و بهره‌کشی ظالمانه برخی از جوامع نسبت به جوامع دیگر می‌شود.

(۲) آزادی آدمیان از قید و بندها را تأمین می‌کند.

(۳) از تفرقه میان جوامع پیشگیری می‌کند و مانع پایداری شدن حقوق انسان‌ها می‌گردد.

(۴) مانع تباہ‌ساختن منابع و امکانات بشر می‌شود.

۷- هر یک از موارد زیر به ترتیب با کدام یک از ویژگی‌ها و ارزش‌های یک فرهنگ مطلوب جهانی مطابقت دارد؟

«ارزشی که یک فرهنگ را در برابر فرهنگ‌های رقیب مقاوم می‌سازد - معیار و میزان سنجش عقاید و ارزش‌های مختلف است - ارزشی که باعث می‌شود یک فرهنگ به نیازهای متغیر خود پاسخ مناسب دهد.»

(۱) عقلانیت - حقیقت - تعهد

(۲) حقیقت - مسئولیت - عدالت

(۳) مسئولیت - حقیقت - عقلانیت

(۴) عقلانیت - عدالت - حقیقت

۸- کدام یک از گزینه‌های زیر از مشخصه‌های ارزش مسئولیت و تعهد نیست؟

(۱) به انسان‌ها قدرت مقاومت در قبال فرهنگ‌های دیگر می‌دهد.

(۲) از حقانیت عقاید و ارزش‌های یک فرهنگ دفاع می‌کند.

(۳) زمینه‌های نفوذ و تسلط فرهنگ بیگانه را از بین می‌برد.

(۴) زمینه‌های گسترش عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول را فراهم می‌کند.

۹- فرهنگ مطلوب جهانی باید دارای باشد تا بتواند با توجه به شرایط تاریخی مختلف به پرسش‌ها و نیازهای متفاوت بشر پاسخ دهد، فرهنگ جهانی باید از ارزش جهان شمول برخوردار باشد تا بشر به بحران‌های روحی و روانی گرفتار نشود.

- (۱) عدالت - عقلانیت
(۲) معنویت - عقلانیت
(۳) حقیقت - حریت
(۴) عقلانیت - معنویت

۱۰- با توجه به ویژگی‌های فرهنگ مطلوب جهانی، به ترتیب در ارتباط با عبارت‌های زیر، کدام گزینه درست است؟
«مردمی که به انتظار فرج حضرت ولی عصر (عج) می‌نشینند و هیچ‌گونه حرکت و فعالیتی برای بهبود وضع جامعه ندارند. - افرادی که در زندگی خود احساس پوچی و بی‌معنایی کرده و دچار افسردگی می‌شوند. - تقسیم جهان به کشورهای پیشرفته و عقب‌مانده»

- (۱) عدم مسئولیت - عدم معنویت - عدم عدالت
(۲) عدم معنویت - عدم تعهد - عدم حریت
(۳) عدم عقلانیت - عدم حریت - عدم حقیقت
(۴) عدم حریت - عدم عقلانیت - عدم عدالت

۱۱- در متن زیر وجود یا عدم وجود ویژگی‌های فرهنگ مطلوب جهانی را مشخص کنید.

«از قرن ۱۶ میلادی زمینه حضور امپراتوری بریتانیا در هندوستان مهیا شد و از قرن ۱۸ میلادی، این امپراتوری به صورت آشکار حضور مستقیمی در این کشور داشت. نظامیان انگلیسی با بومیان هندی مانند برده رفتار کرده و قصد آن‌ها چپاول ثروت این کشور و تحکیم قدرتشان در شبه‌قاره هند بود. اعتراضات و جنبش‌های زیادی از سوی مردم هند برای مقابله با فعالیت‌های نظامی و فرهنگی بریتانیا در این کشور صورت گرفت و بالاخره در سال ۱۹۴۷ این جنبش‌ها به رهبری مهاتما گاندی که تأکید بر حفظ فرهنگ هندی و مبارزه مسالمت‌آمیز و سازمان‌دهی شده با استعمار داشت، به ثمر نشست و هندوستان توانست به استقلال برسد.»

- (۱) عقلانیت - عدالت - حریت
(۲) عدم عدالت - مسئولیت - حریت
(۳) عدم قسط - حریت - حقیقت
(۴) عدم معنویت - عقلانیت - عدالت

پاسخ سؤال‌های چهارگزینه‌ای

است، زیرا فرهنگ سرمایه‌داری از عقاید مشترک انسانی سخن نمی‌گوید.

۵- گزینه «۳»

این گزینه مربوط به ویژگی حریت و آزادی است.

۶- گزینه «۲»

این گزینه مربوط به ویژگی حقیقت است.

۷- گزینه «۲»

۸- گزینه «۲»

۹- گزینه «۴»

۱۰- گزینه «۱»

اگر مردم یک جامعه دست روی دست بگذارند و تسلیم تقدیر و سرنوشت شوند، به این معناست که هیچ‌گونه احساس مسئولیتی در قبال فرهنگ خود ندارند. احساس پوچی و ناامیدی به دلیل احساس بی‌معنایی در زندگی است. چندقطبی یا دوقطبی کردن جهان به فقیر و غنی یا توسعه‌یافته و عقب‌مانده، نشان‌دهنده بی‌عدالتی است.

۱۱- گزینه «۲»

رفتار تحقیرآمیز با مردم هند نشانه بی‌عدالتی است. اعتراض مردم هند به بی‌عدالتی، نشانه احساس مسئولیت آن‌هاست. استقلال هند نشانه آزادی است.

۱- گزینه «۱» هر فرهنگی در دوره‌های مختلف تاریخی، مرزهای جغرافیایی متفاوتی داشته است؛ مثلاً در ایران، حکومت ساسانیان و حکومت قاجار از نظر سرزمین‌های تحت حاکمیت خود و همچنین از نظر طول دوران حکومت متفاوت بوده‌اند. فرهنگ اسلام و فرهنگ غرب هم از نظر گستره جغرافیایی و هم از نظر دوره‌های تاریخی یکسان نیستند.

۲- گزینه «۳» فقط عنصری از یک فرهنگ می‌توانند جهانی شوند که قابلیت تداوم و انتقال به دیگر مناطق را داشته باشند. نبردهای گلاادیاتوری، چهارشنبه‌سوری و زبان سواحیلی مردم تانزانیا، چنین قابلیتی نداشته‌اند.

۳- گزینه «۱» هر فرهنگی که نگاه سلطه‌جویانه به دیگر جوامع داشته باشد، امکان جهانی شدن آن وجود دارد.

۴- گزینه «۲» گزینه (۱) نادرست است، چون فرهنگ صهیونیسم نگاه سلطه‌آمیز به دیگر جوامع دارد. گزینه (۲) نادرست است، چون عقاید و ارزش‌های فرهنگ سرمایه‌داری متوجه گروه و قوم خاصی است. گزینه (۴) نادرست

نمونه‌های فرهنگی جهانی

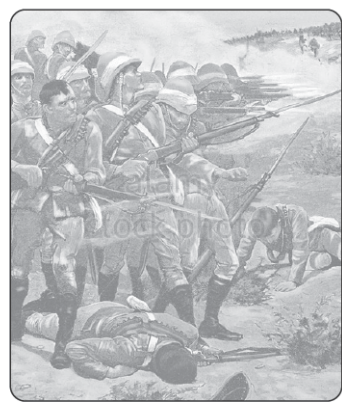
دین سوم

مقدمه

دوستان عزیز، در درس قبلی یاد گرفتیم: فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی و قومی خودش عبور می‌کند و در همه جهان گسترش می‌یابد، به فرهنگ جهانی می‌شود. در این درس می‌فوییم با دو نمونه از فرهنگ‌های جهانی آشنا بشویم: فرهنگ جهان غرب و فرهنگ اسلام. چون هر دوی اینا الان جهانی هستن و طرفدارای زیادی دارن. بچه‌ها، قبل از شروع مطالب اصلی درس، فوبه بدونین که ما مسلمانا به دانشمند و مکیم داشتیم به اسم **فارابی** که اندیشه‌ها و نظرات ایشون در باره **جامعه و سیاست** فیلی پالیه. یکی از کارای پالیه این متفکر اینه که اومده و هوامع را به چند دسته تقسیم کرده. البته ایشون به پای کلمه جامعه از اصطلاح مدینه استفاده کردند که می‌شه گفت معادل اصطلاح جامعه است؛ مثلاً **مدینه فاضله** جامعه‌ایه که هم عقاید و ارزش‌هاش هقه و هم شیوه زندگی مردم و بر اساس عقاید و ارزش‌های هق و درست شکل می‌گیره یا **مدینه فاسقه** که عقاید و ارزش‌هاشون هقه، ولی شیوه زندگی‌شون ناهقه!!! به جامعه دیگه هم هست که فارابی به اون می‌گه **مدینه تغلب**؛ یعنی جامعه‌ای که هدف حاکمان و مردمش اینه که بر هوامع و مردمای دیگه غلبه پیدا کنن. برای اینکه بیشتر با اندیشه‌های این متفکر جهان اسلام آشنا بشویم، بهتره قسمتی از نظرات ایشون رو در باره مدینه تغلب با هم بفوییم:

ویژگی‌های جامعه تغلب از نظر ابو نصر محمد فارابی^۱

- ۱ در جامعه تغلب، مردم برای غلبه یافتن و چیره شدن بر سایر ملت‌ها، با یکدیگر همکاری می‌کنند.
- ۲ چنین وضعی هنگامی پیش می‌آید که همه مردم، شیفته غلبه بر اقوام و ملل دیگر شوند.
- ۳ هدف این مردم، خوار و مقهور کردن دیگران است و می‌خواهند ملت مقهور یا شکست خورده نه مالک جان خود باشند و نه مال خود و نه هیچ چیز دیگر.
- ۴ چنین افرادی دوست دارند که بر یکایک مردم جامعه خود نیز چیره شوند، ولی از آن‌جا که مردم جامعه برای بقای خود و غلبه بر اقوام دیگر و ممانعت از غلبه اقوام دیگر بر خود، به هم نیازمندند، ناچارند از چیرگی بر یکدیگر خودداری نمایند.
- ۵ چنین مردمی دچار حالاتی، مانند سنگدلی، ستمگری، خشمناکی و آزمندی می‌شوند.
- ۶ گمان می‌برند تنها آنان هستند که خوشبخت، پیروز و مورد رشک دیگرانند و باید باشند و از همه جوامع دیگر برترند.
- ۷ مردم جوامع دیگر به نظر آنان خوار و بی‌ارزش شمرده می‌شوند.
- ۸ این‌گونه اندیشه‌ها در آنان حس خودخواهی را زنده می‌کند.
- ۹ همواره می‌خواهند دیگران آنان را ستایش کرده و چاپلوسی نمایند.
- ۱۰ گمان می‌برند که ملت‌های دیگر نتوانسته‌اند به موقعیتی که آنان به دست آورده‌اند، برسند و اصولاً ملل دیگر چنین سعادت را نمی‌شناسند.

بچه‌ها، به نظر شما آگه به کشور یا جامعه‌ای این ویژگی‌های مدینه تغلب رو داشته باشه و جهانی بشه، چی می‌شه؟ فقط خدا هم کنه، فیلی ومشتاکه! نه؟

۱- جهان‌گشایی و امپراتوری

په‌ها، در درس قبلی به مطلب دیگه هم یاد گرفتیم. اونم اینه که دو دسته از فرهنگ‌ها ظرفیت جهانی شدن دارن؛ دسته اول فرهنگ‌هایی بودن که هم عقاید و ارزش‌هاشون قومی و نژادی و گروهی و هم می‌تونن پوابع دیگه رو زیر بار سلطه خودشون قرار بدن. این نوع فرهنگ‌ها فرهنگ سلطه یا استکبار نامیده می‌شن. در این درس، بقی از عملکرد فرهنگ سلطه در طول تاریخ مورد بررسی قرار می‌گیره.

ویژگی‌های نظام سلطه در گذشته تاریخ

- ۱ در گذشته تاریخ، سلطه و استکبار، امپراتوری‌های بزرگ را به وجود آورده است.
- ۲ امپراتوری و شاهنشاهی از طریق کشورگشایی، جهان‌گشایی و با قدرت نظامی و حضور مستقیم سربازان پیروز شکل می‌گیرد.
- ۳ جهان‌گشایی و امپراتوری، اغلب با کشتارها و خسارت‌های انسانی و اقتصادی فراوان همراه است. اسکندر تخت جمشید را به آتش کشید و مغولان برخی از شهرها را از دم تیغ گذراندند و حیوانات آن‌ها را نابود کردند.
- ۴ در تاریخ اقوامی بوده‌اند که با قدرت نظامی بر دیگر اقوام تسلط پیدا کرده‌اند. غلبه نظامی گرچه به حضور مستقیم قوم مهاجم در مناطق جغرافیایی مختلف منجر می‌شود، اما همیشه بسط فرهنگی آن‌ها را به دنبال نمی‌آورد؛ یعنی یک قوم یا یک کشور شاید می‌توانست قوم یا کشور دیگری را از نظر نظامی شکست دهد، ولی نمی‌توانست فرهنگ خودش را در میان قوم یا کشور شکست‌خورده رواج دهد.

تأثیرات فرهنگی قوم مغلوب بر قوم غالب در نظام سلطه گذشته:

- ۱ قومی که در اثر تهاجم نظامی شکست می‌خورد، در صورتی که هویت فرهنگی خود را حفظ می‌کند، با ضعیف‌شدن تدریجی قدرت نظامی مهاجم، می‌توانست بار دیگر استقلال سیاسی خود را به دست آورد.
- ۲ اگر قوم مغلوب، فرهنگی غنی و قوی داشت، می‌توانست گروه مهاجم را درون فرهنگ خود، هضم نماید و آن را به خدمت بگیرد.

مثال ۱: ایرانیان باستان فتوحاتی فراتر از مرزهای جغرافیایی خود داشتند، اما جهان‌گشایی آنان به جهانی‌شدن فرهنگ آنان منجر نشد.

مثال ۲: مغولان مناطق وسیعی از جهان را با قدرت نظامی خود تصرف کردند، ولی فرهنگ مغولان فرهنگی قومی و قبیله‌ای بود و شایستگی‌های لازم را برای یک فرهنگ جهانی نداشت. آنان به سرعت تحت تأثیر فرهنگ‌هایی قرار گرفتند که از نظر نظامی شکست خورده بودند. به همین دلیل، امپراتوری مغول در چین، هند و ایران تحت تأثیر فرهنگ‌های اقوام مغلوب، هویتی چینی، هندی و ایرانی پیدا کرد و به صورت سه حکومت مستقل درآمد.

۲- امپریالیسم و استعمار

دوستان گل، به احتمال زیاد همتون تا حالا پندین بار کلمات **امپریالیسم** و **استعمار** رو شنیدین. آیا معنی این کلمات رو هم می‌دونین؟ نمی‌دونین؟ اشکالی نداره. هر چند شما په‌های باهوش علوم انسانی باید با هر کلمه و اصطلاح جدیدی که روبه‌رو می‌شین، فوری به دنبال معنی و مفهوم و تاریخچه اون کلمه باشین. په‌ها، در ۵۰۰ سال اخیر تحت تأثیر عوامل زیادی به فرهنگ جدیدی در اروپا شکل گرفته که به اون **فرهنگ غرب** می‌گن. این فرهنگ، به دلایل زیادی، به خصوص قدرت نظامی، اقتصادی، صنعتی، سیاسی و فرهنگی، شکل‌های مختلفی از سلطه رو به وجود آورده که با اسم‌های مختلفی مثل **امپریالیسم** و **استعمار** شناخته می‌شن. فب بریم ببینیم این دو واژه چه معنایی دارن و چه تاریخچه‌ای؟

تعریف امپریالیسم

واژه امپریالیسم از امپراتوری گرفته شده است و به هر نوع سلطه‌ای گفته می‌شود.

استعمار

امپریالیسم

۱ **امپریالیسم سیاسی:** از طریق اشغال نظامی جوامع ضعیف شکل می‌گیرد.

مثال: اشغال کشور هندوستان توسط انگلستان

۲ **امپریالیسم اقتصادی:** در جایی رخ می‌دهد که قدرت اقتصادی یک کشور، بازارها و مواد خام کشور دیگر را تصرف می‌کند.

مثال: غارت منابع معدنی کشورهای آفریقایی توسط استعمارگران

انواع امپریالیسم

۳ **امپریالیسم فرهنگی:** هنگامی رخ می‌دهد که مقاومت فرهنگی منطقه‌ای که تحت تصرف اقتصادی یا نظامی جامعه‌ای دیگر قرار گرفته است، فرو ریزد و قوم مغلوب، برتری فرهنگی جامعه مسلط را نیز بپذیرد.

مثال: حضور کشورهای استعماری در بعضی از جوامع اسلامی و خودباختگی فرهنگی این کشورها

استعمار

قتل عام سرخ‌پوستان آمریکا به دست اروپاییان

- ۱ استعمار بر اشغال یک سرزمین خارجی با توسل به قدرت نظامی و سیاسی دلالت می‌کند.
- ۲ استعمارگر = کشور فاتح مانند پرتغال، هلند، انگلستان، فرانسه و ...
- ۳ مستعمره = کشور به بند کشیده شده مانند عراق، هندوستان، الجزایر و ...
- ۴ شروع استعمار: از قرن ۱۵ میلادی توسط اروپاییان.
- ۵ اوج استعمار: در قرن ۱۹ میلادی (تصرفات اروپاییان از ۳۵ درصد کره زمین به ۶۷ درصد رسید).
- ۶ استعمار اروپایی در دو سده ۱۷ و ۱۸ میلادی بزرگ‌ترین برده‌داری تاریخ بشریت را برپا کرد.

مثال: اروپاییان در هجوم به قاره آمریکا برای تأمین سلطه خود به نسل‌کشی و از بین بردن ساکنان بومی پرداختند. آن‌ها در یک دوره پنجاه ساله، پانزده میلیون سرخ‌پوست را نابود کردند و مناطقی، نظیر هائیتی، کوبا، نیکاراگوئه و سواحل ونزویلا را که تراکم جمعیتی بالایی داشتند از جمعیت خالی کردند.

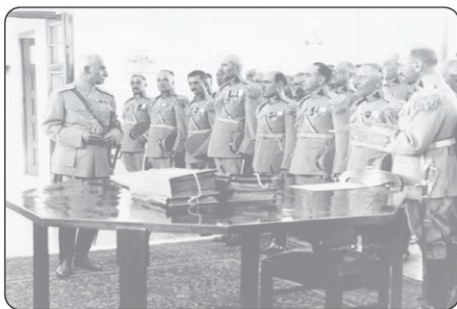

گاندی، رهبر جنبش آزادی‌بخش هند

بپه‌های عزیز، سلطه جوان غرب بر کشورهای دیگه به سلطه نظامی محدود نمی‌شه، شکل‌های جدیدتری هم داره که با همدیگه مرور می‌کنیم:

استعمارتو

- ۱ استعمار نو پس از شکل‌گیری جنبش‌های استقلال‌طلبانه کشورهای مستعمره طی قرن بیستم شکل گرفت.
- ۲ **مثال:** جنبش‌های آزادی‌بخش الجزایر، عراق، هند و مصر در استعمار نو، کشورهای استعمارگر با استفاده از ظرفیت‌هایی که در دوره استعمار نظامی و سیاسی خود ایجاد کرده بودند، از مجریان بومی و داخلی کشورهای مستعمره برای نیل به اهداف استعماری خود استفاده می‌کنند.
- ۳ **مثال:** حکومت استعماری رضاخان در ایران و انورسادات در مصر دولت‌های استعمارگر برای به قدرت رساندن نیروهای وابسته، از کودتای نظامی نیز استفاده می‌کنند.
- ۴ **مثال:** کودتای انگلیسی سوم اسفند ۱۲۹۹ رضاخان (موفق) و کودتای آمریکایی ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ (موفق) و کودتای نوزه ۱۸ تیر ۱۳۵۹ (شکست‌خورده).

کودتای رضاخانی

سؤال: در استعمار نو، کشور استعمارگر از چه راه‌هایی کنترل بازار و سیاست کشورهای دیگر را در اختیار می‌گیرد؟

پاسخ

- ۱ با اتکا به قدرت اقتصادی خود
- ۲ با استفاده از نهادها و ساختارهای اقتصادی و سیاسی بین‌المللی
- ۳ با روش‌ها و سازوکارهای غیرمستقیم (از طریق دولت‌های دست‌نشانده)

استعمار فرانسه

۱ استعمار فرانسه برای حفظ سلطه جهان غرب، بیش از آن‌که از ابزارهای نظامی و سیاسی یا اقتصادی استفاده کند، از ابزارها و ظرفیت‌های فرهنگی و علمی، به ویژه از رسانه‌ها و فناوری اطلاعات بهره می‌گیرد.

استعمار فرانسه

۲ جهان غرب در استعمار فرانسه، هویت فرهنگی دیگر کشورها را هدف قرار می‌دهد.

۳ در این نوع استعمار، عقاید، ارزش‌ها و آرمان‌های فرهنگ‌های دیگر مورد هجوم قرار می‌گیرد و به جای آن، عقاید و ارزش‌های فرهنگ غرب تبلیغ و ترویج می‌شود.

۴ مردمی که برتری مطلق فرهنگی و معرفتی جهان غرب را پذیرفته باشند، هویت خود را در حاشیه جهان غرب جست‌وجو می‌کنند و مسیری را که جهان غرب برای آن‌ها ترسیم کند، دنبال می‌کنند.

مثال: برخی از جوامع اسلامی وقتی با فرهنگ غرب مواجه می‌شوند، دچار خودباختگی شده و به راحتی سلطه فرهنگی غرب را می‌پذیرند. این جوامع از این به بعد هویت جدیدی برای خود تعریف می‌کنند که این هویت، ریشه در گذشته تاریخی و فرهنگی این جوامع ندارد، بلکه رنگ و بوی فرهنگ غرب را دارد.

۵ استعمار فرانسه، گسترش و سلطه فرهنگ غرب بر همه جهان و غربی‌کردن جهان را در پوششی نام «جهانی‌شدن» پیگیری می‌کند.

اشکال و صورت‌های سلطه جهان غرب

مقایسه اجمالی سه شکل استعمار		
نوع	وجه غالب	حضور استعمارگر در مناطق استعماری
استعمار قدیم یا اولیه	نظامی و سیاسی	استعمارگران حضور مستقیم و آشکار دارند.
استعمار نو	اقتصادی	استعمارگران پنهان و مجریان آشکارند.
استعمار فرانسه	فرهنگی	استعمارگران و مجریان، هر دو پنهان‌اند.

سؤال‌های امتحانی

درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

- ۱- غلبه نظامی هم به حضور مستقیم قوم مهاجم در مناطق جغرافیایی مختلف منجر می‌شود و هم بسط فرهنگی قوم غالب را به همراه دارد.
 - ۲- ایرانیان باستان فتوحاتی فراتر از مرزهای جغرافیایی خود داشتند، اما جهان‌گشایی آنان به جهانی‌شدن فرهنگشان منجر نشد.
 - ۳- سلطه جهان غرب بر کشورهای دیگر به سلطه نظامی و اقتصادی محدود می‌شود.
 - ۴- استعمار اروپایی در دو قرن نوزدهم و بیستم میلادی بزرگ‌ترین برده‌داری تاریخ بشریت را برپا کرد.
 - ۵- در استعمار نو، کشورهای استعمارگر از مجریان بومی و داخلی کشورهای مستعمره در جهت اهداف استعماری خود استفاده می‌کردند.
 - ۶- در استعمار قدیم، استعمارگران برای به قدرت رساندن نیروهای وابسته به خود از کودتای نظامی استفاده می‌کنند.
 - ۷- استعمار نو، گسترش و سلطه فرهنگ غرب بر همه جهان و غربی‌کردن جهان را در پوشش نام جهانی‌شدن پیگیری می‌کند.
 - ۸- در استعمار قدیم، استعمارگران حضور مستقیم دارند، اما در استعمار نو و فرانسه، استعمارگران پنهان هستند.
- جمله‌های زیر را با کلمه‌های مناسب کامل کنید.
- ۹- فارابی جامعه‌ای را که سلطه بر دیگر جوامع را ارزش اجتماعی برتر می‌داند، می‌نامد.
 - ۱۰- در گذشته تاریخ، امپراتوری و شاهنشاهی از طریق، جهان‌گشایی و با و حضور مستقیم سربازان پیروز شکل می‌گرفت.
 - ۱۱- اروپا در پنج قرن اخیر، کانون شکل‌گیری فرهنگ جدیدی است که آن را به نام می‌شناسند.
 - ۱۲- امپریالیسم اقتصادی در جایی رخ می‌دهد که قدرت اقتصادی یک کشور، و کشور دیگر را تصرف می‌کند.
 - ۱۳- استعمار نو پس از شکل‌گیری کشورهای مستعمره طی قرن بیستم به وجود آمد.

۱۴- دولت‌های استعماری در دوره استعمار نو، برای به قدرت رساندن نیروهای وابسته از استفاده می کردند.

۱۵- جهان غرب در استعمار فرانو، دیگر کشورها را هدف قرار می دهد.

۱۶- مردمی که برتری مطلق و جهان غرب را پذیرفته باشند، هویت خود را در حاشیه جهان غرب جست و جو می کنند.

به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.

۱۷- در گذشته تاریخ چه عاملی منجر به ایجاد امپراتوری‌های بزرگ شده است؟

۱۸- واژه امپریالیسم از چه کلمه‌ای گرفته شده است و به چه معناست؟

۱۹- امپریالیسم سیاسی از چه طریقی شکل می گیرد؟

۲۰- به چه کشورهایی استعمارگر و مستعمره می گویند؟ مثال بزنید.

۲۱- موفقیت‌های استعمارگران در دوره استعمار قدیم ناشی از چه عواملی بود؟

۲۲- در کدام شکل استعمار، از مجریان بومی و داخلی کشورهای مستعمره استفاده می شد؟

۲۳- دو کودتای موفق و یک کودتای شکست خورده استعمار در ایران را نام ببرید.

۲۴- استعمار فرانو از چه ابزارها و ظرفیت‌هایی برای رسیدن به اهداف خود استفاده می کند؟

۲۵- استعمار فرانو، گسترش و سلطه فرهنگ غرب بر همه جهان را در پوشش چه نامی پیگیری می کند؟

به سؤال‌های زیر پاسخ کامل دهید.

۲۶- سه ویژگی جامعه تغلب را از نظر فارابی بنویسید.

۲۷- چرا افراد در جامعه تغلب علی‌رغم میل درونی خود، از چیرگی بر یکدیگر (مردم جامعه خود) خودداری می کنند؟

۲۸- آیا غلبه نظامی، همواره به غلبه فرهنگی منجر می شود؟

۲۹- در چه شرایطی قومی که در اثر تهاجم نظامی شکست می خورد، می توانست استقلال سیاسی خود را حفظ کند؟

۳۰- چرا امپراتوری مغول در چین، هند و ایران، تحت تأثیر فرهنگ‌های اقوام مغلوب، هویتی چینی، هندی و ایرانی پیدا کرد؟ توضیح دهید.

۳۱- امپریالیسم اقتصادی به چه معناست؟ توضیح دهید.

۳۲- امپریالیسم فرهنگی چه زمانی رخ می دهد؟ مثالی ذکر کنید.

۳۳- استعمار یعنی چه؟ از چه قرن و توسط چه کسانی شروع شد و در چه قرن اوج گرفت؟

۳۴- اروپاییان در هجوم به قاره آمریکا، چه فجایعی به بار آوردند؟

۳۵- ویژگی‌های استعمار نو را بنویسید.

۳۶- در استعمار نو، کشور استعمارگر با اتکا به چه عواملی کنترل بازار و سیاست کشورهای دیگر را در اختیار می گیرد؟

۳۷- استعمار فرانو چه ویژگی‌هایی دارد؟ توضیح دهید.

۳۸- سه شکل استعمار (قدیم، نو، فرانو) را به طور خلاصه با یکدیگر مقایسه کنید.

۳۹- مردمی که برتری مطلق فرهنگی و معرفتی جهان غرب را پذیرفته باشند، هویت خود را چگونه جست و جو می کنند؟ توضیح دهید.

پاسخ سؤال‌های امتحانی

۲۶- الف) در جامعه تغلب، مردم برای غلبه یافتن و چیره شدن بر سایر ملت‌ها، با یکدیگر همکاری می‌کنند.

ب) هدف این مردم، خوار و مقهور کردن دیگران است و می‌خواهند ملت مقهور، نه مالک جان خود باشند و نه مال خود و نه هیچ چیز دیگر.

پ) چنین مردمی دچار حالاتی، مانند سنگدلی، ستمگری، خشمناکی و آزمندی می‌شوند.

۲۷- مردم جامعه تغلب دوست دارند که بر یکدیگر چیره شوند، ولی از آن‌جا که برای بقای خود و برای غلبه بر اقوام دیگر و برای ممانعت از غلبه اقوام دیگر بر خود، به هم نیازمندند، ناچارند از چیرگی بر یکدیگر خودداری کنند.

۲۸- غلبه نظامی همیشه منجر به غلبه فرهنگی نمی‌شود. در تاریخ اقوامی بوده‌اند که با قدرت نظامی بر دیگر اقوام تسلط پیدا کرده‌اند، ولی گرچه غلبه نظامی به حضور مستقیم قوم مهاجم منجر شده است، اما همیشه بسط فرهنگی آن‌ها را به دنبال نداشته است.

۲۹- قومی که در اثر تهاجم نظامی شکست می‌خورد، در صورتی که هویت فرهنگی خود را حفظ کند، با ضعیف شدن تدریجی قدرت نظامی مهاجم، می‌تواند بار دیگر، استقلال سیاسی خود را به دست آورد.

۳۰- مغولان مناطق وسیعی از جهان را با قدرت نظامی خود تصرف کردند، ولی فرهنگ مغولان، فرهنگی قومی و قبیله‌ای بود و شایستگی‌های لازم را برای یک فرهنگ جهانی نداشت، بنابراین به سرعت تحت تأثیر فرهنگ‌هایی قرار گرفتند که از نظر نظامی شکست خورده بودند.

۳۱- امپریالیسم اقتصادی در جایی رخ می‌دهد که قدرت اقتصادی یک کشور، بازارها و مواد خام کشور دیگر را تصرف می‌کند.

۳۲- امپریالیسم فرهنگی، هنگامی رخ می‌دهد که مقاومت فرهنگی منطقه‌ای که تحت تصرف اقتصادی یا نظامی جامعه‌ای دیگر قرار گرفته است، فرو ریزد و قوم مغلوب، برتری فرهنگی جامعه مسلط را نیز بپذیرد؛ مانند حضور کشورهای استعماری در بعضی از کشورهای اسلامی و خودباختگی فرهنگی این کشورها.

۳۳- استعمار واژه‌ای است که بر اشغال یک سرزمین خارجی با توسل به قدرت نظامی و سیاسی دلالت می‌کند. استعمار از قرن ۱۵ میلادی به بعد توسط اروپاییان شروع شد و در قرن ۱۹ میلادی به اوج رسید.

۳۴- اروپاییان در هجوم به قاره آمریکا برای تأمین سلطه خود به نسل‌کشی و از بین بردن ساکنان بومی پرداختند. آن‌ها در یک دوره پنجاه ساله، پانزده میلیون سرخ‌پوست را نابود کردند و مناطقی، نظیر هائیتی، کوبا، نیکاراگوئه و سواحل ونزوئلا را که تراکم جمعیتی بالایی داشتند از جمعیت خالی کردند.

۱- نادرست / غلبه نظامی گرچه به حضور مستقیم قوم مهاجم در مناطق جغرافیایی مختلف منجر می‌شود، اما همیشه بسط فرهنگی آن‌ها را به دنبال نمی‌آورد.

۲- درست

۳- نادرست / جهان غرب علاوه بر سلطه نظامی و اقتصادی بر کشورهای دیگر، سلطه فرهنگی خود را نیز اعمال می‌کند.

۴- نادرست / بزرگ‌ترین برده‌داری تاریخ بشریت در دو قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی توسط استعمار اروپایی صورت گرفته است.

۵- درست

۶- نادرست / در استعمار نو، استعمارگران برای به قدرت رساندن نیروهای وابسته به خود از کودتای نظامی استفاده می‌کنند.

۷- نادرست / استعمار فرانو، گسترش و سلطه فرهنگ غرب بر همه جهان و غربی کردن جهان را در پوششی به نام جهانی‌شدن پیگیری می‌کند.

۸- درست

۹- جامعه تغلب

۱۰- کشورگشایی - قدرت نظامی

۱۱- فرهنگ غرب

۱۲- بازارها - مواد خام

۱۳- جنبش‌های استقلال طلبانه

۱۴- کودتای نظامی

۱۵- هویت فرهنگی

۱۶- فرهنگی - معرفتی

۱۷- سلطه و استکبار

۱۸- واژه امپریالیسم از امپراتوری گرفته شده است و به هر نوع سلطه‌ای گفته می‌شود.

۱۹- امپریالیسم سیاسی از طریق اشغال نظامی جوامع ضعیف شکل می‌گیرد.

۲۰- به کشور فاتحی، مانند انگلستان، استعمارگر و به کشور به بند کشیده‌ای، مانند هند، مستعمره می‌گفتند.

۲۱- پیشرفت در زمینه دریانوردی - فنون نظامی و اقتصاد صنعتی

۲۲- استعمار نو

۲۳- کودتاهای موفق: کودتای انگلیسی ۱۲۹۹ رضاخان و کودتای آمریکایی ۱۳۳۲ محمدرضاشاه - کودتای ناموفق: کودتای نوزه

۲۴- ابزارها و ظرفیت‌های فرهنگی و علمی، به ویژه رسانه‌ها و فناوری اطلاعات

۲۵- جهانی‌شدن

مورد هجوم قرار می‌دهد و به جای آن، عقاید و ارزش‌های فرهنگ غرب را تبلیغ و ترویج می‌کند.

پ) در استعمار فرانو، استعمارگران و مجریان هر دو پنهان‌اند.

-۳۸

مقایسه سه شکل استعمار		
نوع	وجه غالب	حضور استعمارگر در مناطق استعماری
استعمار قدیم یا اولیه	نظامی و سیاسی	استعمارگران حضور مستقیم و آشکار دارند.
استعمار نو	اقتصادی	استعمارگران، پنهان و مجریان، آشکارند.
استعمار فرانو	فرهنگی	استعمارگران و مجریان، هر دو پنهان‌اند.

۳۹- مردمی که برتری مطلق فرهنگی و معرفتی جهان غرب را پذیرفته باشند، هویت خود را در حاشیه جهان غرب جست‌وجو می‌کنند و مسیری را که جهان غرب برای آن‌ها ترسیم کند، دنبال می‌کنند.

۳۵- الف) استعمار نو پس از شکل‌گیری جنبش‌های استقلال‌طلبانه کشورهای مستعمره، طی قرن بیستم شکل گرفت.

ب) در استعمار نو کشورهای استعمارگر با استفاده از ظرفیت‌هایی که در دوره استعمار نظامی و سیاسی خود ایجاد کرده بودند، از مجریان بومی و داخلی کشورهای مستعمره استفاده می‌کنند.

پ) دولت‌های استعمارگر برای به قدرت رساندن نیروهای وابسته، از کودتای نظامی نیز استفاده می‌کنند.

ت) در استعمار نو، استعمارگران پنهان و مجریان آن‌ها آشکار بودند.

۳۶- در استعمار نو، کشور استعمارگر با اتکا به قدرت اقتصادی خود، با استفاده از نهادها و ساختارهای اقتصادی و سیاسی بین‌المللی و با روش‌ها و سازوکارهای غیرمستقیم (از طریق دولت‌های دست‌نشانده) کنترل بازار و سیاست کشورهای دیگر را در اختیار می‌گیرد.

۳۷- الف) استعمار فرانو برای حفظ سلطه جهان غرب، بیش از آن‌که از ابزارهای نظامی و سیاسی یا اقتصادی استفاده کند، از ابزارها و ظرفیت‌های فرهنگی و علمی، به ویژه از رسانه‌ها و فناوری اطلاعات بهره می‌گیرد.

ب) جهان غرب در استعمار فرانو، هویت فرهنگی دیگر کشورها را هدف قرار می‌دهد؛ یعنی عقاید، ارزش‌ها و آرمان‌های فرهنگ‌های دیگر را

سؤال‌های چهارگزینه‌ای

۱- در گذشته تاریخ، در چه صورتی قومی که در اثر تهاجم نظامی شکست می‌خورد، می‌توانست بار دیگر استقلال سیاسی خود را به دست آورد؟
در صورتی که

- (۱) درون فرهنگ قوم غالب هضم شود.
(۲) هویت فرهنگی خود را حفظ نماید.
(۳) فتوحاتی فراتر از مرزهای جغرافیایی خود داشته باشد.
(۴) فرهنگ این قوم جهانی شود.

۲- کدام یک از گزینه‌های زیر در مورد گذشته تاریخی جوامع درست است؟

- (۱) غلبه نظامی قوم مهاجم و حضور مستقیم آن‌ها در مناطق جغرافیایی مختلف، همواره منجر به غلبه فرهنگی قوم غالب می‌شد.
(۲) امپراتوری مغول در چین و هند تحت تأثیر فرهنگ‌های مغلوب قرار گرفت، زیرا مغولان نگاه سلطه‌جویانه به مناطق دیگر نداشتند.
(۳) ایرانیان باستان فتوحاتی فراتر از مرزهای جغرافیایی خود داشتند و جهان‌گشایی آنان به جهانی‌شدن فرهنگ آنان منجر شد.
(۴) جهان‌گشایی و امپراتوری اغلب با کشتارها و خسارت‌های انسانی و اقتصادی فراوان همراه بوده و ممکن بود که بسط فرهنگی قوم غالب را به دنبال نداشته باشد.

۳- غلبه نظامی مغولان بر دیگر اقوام، به غلبه فرهنگی آن‌ها منجر نشد، زیرا

- (۱) مغولان نگاه سلطه‌جویانه به مناطق دیگر نداشتند.
(۲) آنان به سرعت تحت تأثیر فرهنگ‌های اقوام مغلوب قرار گرفتند.
(۳) فرهنگی قومی داشتند که شایستگی‌های لازم را برای یک فرهنگ جهانی نداشت.
(۴) قوم مغول فرهنگی جهانی نداشتند.

۴- استعمار، نوعی از جهان‌گشایی و امپراتوری است که از قرن به بعد توسط آغاز شد و در قرن به اوج خود رسید.

- (۱) شانزدهم - آمریکاییان - ۲۰
(۲) پانزدهم - اروپاییان - ۲۰
(۳) شانزدهم - آمریکاییان - ۱۹
(۴) پانزدهم - اروپاییان - ۱۹

۵- در قرن نوزدهم، تصرفات اروپاییان از ۳۵ درصد کره زمین به درصد رسید و بزرگ‌ترین برده‌داری تاریخ بشریت در دو قرن و توسط استعمار اروپایی برپا شد.

- (۱) ۶۷ درصد - ۱۷-۱۸ (۲) ۵۷ درصد - ۱۸-۱۹ (۳) ۵۴ درصد - ۱۷-۱۸ (۴) ۶۵ درصد - ۱۸-۱۹

۶- کدام یک از گزینه‌های زیر درست است؟

- (۱) امپریالیسم سیاسی از طریق به قدرت رساندن نیروهای وابسته در جوامع ضعیف شکل می‌گیرد - در استعمار قدیم، استعمارگران حضور مستقیم و آشکار دارند، ولی مجریان آن‌ها پنهان هستند.
(۲) امپریالیسم سیاسی از طریق اشغال نظامی جوامع ضعیف شکل می‌گیرد - در استعمار فرانو، استعمارگران و مجریان آن‌ها هر دو پنهان هستند.
(۳) امپریالیسم فرهنگی هنگامی رخ می‌دهد که قوم غالب، برتری فرهنگی دولت استعماری را بپذیرد - در استعمار نو استعمارگران، پنهان و مجریان آن‌ها آشکارند.
(۴) امپریالیسم اقتصادی به معنای تصرف بازارها و مواد خام کشورهای استعماری توسط مستعمرات است - در استعمار فرانو، استعمارگران پنهان هستند، ولی مجریان آن‌ها آشکارند.

۷- علل موفقیت‌های استعمار در قرن نوزدهم عبارت‌اند از:

- (۱) پیشرفت در زمینه دریانوردی - پیشرفت در فنون نظامی - اقتصاد صنعتی
(۲) پیشرفت در فنون نظامی - اقتصاد صنعتی - غلبه فرهنگی
(۳) غلبه نظامی - پیشرفت در زمینه دریانوردی - اقتصاد صنعتی
(۴) پیشرفت در زمینه دریانوردی - سلطه فرهنگی - غلبه نظامی

۸- کدام یک از کودتاهای زیر در ایران ناموفق بود؟

- (۱) کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲
(۲) کودتای ۳ اسفند ۱۲۹۹
(۳) کودتای نوزده تیرماه ۱۳۵۹
(۴) گزینه ۱ و ۲

۹- کدام یک از گزینه‌های زیر درست است؟

- ۱) استعمار فرانو، پس از شکل‌گیری جنبش‌های استقلال‌طلبانه کشورهای مستعمره به وجود آمد.
- ۲) در دوره استعمار قدیم، استعمارگران از مجریان بومی کشورهای مستعمره استفاده کردند.
- ۳) در دوره استعمار نو، استعمارگران از کودتای نظامی استفاده می‌کردند.
- ۴) در دوره استعمار نو، استعمارگران از ابزارها و ظرفیت‌های علمی و فناوری اطلاعات برای سلطه بر کشورهای دیگر بهره می‌بردند.

۱۰- کدام یک از گزینه‌های زیر در ارتباط با مراحل مختلف سلطه فرهنگ غرب درست است؟

- ۱) اقتصاد صنعتی، زمینه موفقیت‌های استعمار در قرن ۱۹ را فراهم کرد - استفاده از مجریان بومی و داخلی کشورهای مستعمره از ویژگی‌های استعمار قدیم است - استفاده از نهادها و ساختارهای اقتصادی و سیاسی بین‌المللی، نقش ابزاری را در استعمار نو ایفا می‌کرد.
- ۲) در دوره استعمار فرانو از روش‌ها و سازوکارهای غیرمستقیم استفاده می‌شود - پدیده جهانی‌شدن مربوط به دوره استعمار نو است - استفاده از کودتای نظامی مربوط به دوره استعمار قدیم است.
- ۳) استعمار فرانو پس از شکل‌گیری جنبش‌های استقلال‌طلبانه کشورهای مستعمره به وجود آمد - در استعمار نو، عقاید و ارزش‌های فرهنگ‌های دیگر مورد هجوم قرار گرفتند - هجوم به قاره آمریکا در دوره استعمار قدیم اتفاق افتاده است.
- ۴) در استعمار نو، استعمارگران از قدرت اقتصادی خود برای کنترل بازار و سیاست کشورهای دیگر استفاده می‌کردند - استفاده از ابزارها و ظرفیت‌های علمی و فناوری اطلاعات مربوط به استعمار فرانو است - یکی از علل موفقیت‌های استعمار قدیم، پیشرفت در زمینه دریانوردی بود.

۱۱- کدام گزینه در ارتباط با دوره استعمار نو نادرست است، ولی در ارتباط با استعمار فرانو درست است؟

- ۱) موفقیت‌های استعمار در دوره استعمار نو، ناشی از پیشرفت در فنون نظامی و اقتصاد صنعتی بود - استفاده از ابزارها و ظرفیت‌های علمی، به ویژه رسانه‌ها و فناوری اطلاعات از ویژگی‌های استعمار فرانو است.
- ۲) در استعمار نو، کشور استعمارگر با استفاده از نهادها و ساختارهای اقتصادی و سیاسی بین‌المللی، کنترل بازار و سیاست کشورهای دیگر را در اختیار می‌گیرد - ویژگی استعمار فرانو در این است که برای حفظ سلطه جهان غرب، از ابزارهای سیاسی و اقتصادی استفاده کرد.
- ۳) استعمار نو، پس از شکل‌گیری جنبش‌های استقلال‌طلبانه کشورهای مستعمره طی قرن بیستم به وجود آمد - در استعمار فرانو، کشور استعمارگر از طریق دولت‌های دست‌نشانده، کنترل بازار و سیاست کشورهای دیگر را در اختیار می‌گیرد.
- ۴) در استعمار نو، کشورهای استعمارگر با استفاده از ظرفیت‌هایی که در دوره سلطه نظامی و سیاسی خود ایجاد کرده بودند، از مجریان بومی کشورهای مستعمره استفاده می‌کردند - در استعمار فرانو، عقاید و ارزش‌های فرهنگ غرب تبلیغ و ترویج می‌شود.

۱۲- به ترتیب، در ارتباط با عبارت‌های زیر کدام گزینه درست است؟

«اشغال نظامی و سیاسی هندوستان و عراق توسط بریتانیا - کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ - حضور سربازان فرانسوی در شمال آفریقا - ترویج علوم انسانی غربی.»

- ۱) استعمار نو - استعمار قدیم - استعمار فرانو - استعمار نو
- ۲) استعمار قدیم - استعمار نو - استعمار قدیم - استعمار فرانو
- ۳) استعمار نو - استعمار قدیم - استعمار نو - استعمار فرانو
- ۴) استعمار قدیم - استعمار نو - استعمار فرانو - استعمار نو

۱۳- پیشرفت در زمینه اقتصاد صنعتی - استفاده از مجریان بومی و داخلی کشورهای مستعمره - استفاده از نهادها و ساختارهای اقتصادی و سیاسی بین‌المللی - استفاده از کودتای نظامی، به ترتیب بیانگر چیست؟

(کنکور ۹۳)

- ۱) نحوه شکل‌گیری استعمار - ویژگی استعمار فرانو - روش استعمار فرانو - شباهت استعمار و استعمار نو
- ۲) نتیجه استعمار نو - روش استعمار - سیاست استعمار فرانو - تفاوت استعمار و استعمار نو
- ۳) موفقیت استعمار نو - شیوه استعمار نو - شیوه استعمار نو - شباهت استعمار و استعمار نو
- ۴) موفقیت استعمار - سیاست استعمار نو - عملکرد استعمار نو - تفاوت استعمار نو و استعمار فرانو

پاسخ سؤال‌های چهارگزینه‌ای

مجریان بومی کشورهای مستعمره استفاده می‌شد. گزینه (۴) نادرست است، زیرا در دوره «استعمار نو»، استعمارگران از ظرفیت‌های علمی و فناوری اطلاعات استفاده می‌کردند.

۱۰- گزینه (۴) گزینه (۱) نادرست است، زیرا در «استعمار نو» از مجریان بومی و داخلی کشورهای مستعمره استفاده می‌شد. گزینه (۲) نادرست است، زیرا در «استعمار نو» از سازوکارهای غیرمستقیم استفاده می‌شد. پدیده جهانی‌شدن مربوط به «استعمار فرانو» است. استفاده از کودتای نظامی مربوط به «استعمار نو» است. گزینه (۳) نادرست است، زیرا «استعمار نو» پس از شکل‌گیری جنبش‌های استقلال‌طلبانه شکل گرفت. در «استعمار فرانو» عقاید و ارزش‌های فرهنگ‌های دیگر مورد هجوم قرار گرفت.

۱۱- گزینه (۱) در پاسخ سؤال‌های قبلی توضیح داده شد.

۱۲- گزینه (۲) اشغال نظامی و سیاسی مربوط به «استعمار قدیم» است. در «استعمار نو» از کودتا استفاده می‌شود. ترویج علوم انسانی غربی یک فعالیت فرهنگی است، بنابراین در «استعمار فرانو» اتفاق می‌افتد.

۱۳- گزینه (۴) پیشرفت در زمینه اقتصاد صنعتی یکی از علل موفقیت «استعمار قدیم» است. در «استعمار نو»، سیاست استعمارگران برای رسیدن به اهداف خود این بود که از مجریان بومی کشورهای مستعمره استفاده کنند و عملکردشان هم استفاده از نهادها و ساختارهای سیاسی و اقتصادی بین‌المللی بود. در «استعمار نو» از کودتای نظامی استفاده می‌شد، ولی در «استعمار فرانو» فعالیت‌های فرهنگی صورت می‌گرفت.

۱- گزینه (۲) اگر یک کشور در تهاجم نظامی شکست بخورد، در صورتی که یک فرهنگ قوی داشته باشد و مردم از این فرهنگ دفاع کنند، می‌توانند دوباره استقلال سیاسی خود را به دست آورند.

۲- گزینه (۴) در گزینه (۱)، غلبه نظامی همواره منجر به غلبه فرهنگی نمی‌شود. در گزینه (۲) مغولان نگاه سلطه‌آمیز به جوامع دیگر داشتند، ولی به دلیل این که فرهنگشان قوی نبود و حرفی برای گفتن نداشت، نتوانست گسترش پیدا کند و تحت تأثیر فرهنگ مناطق مغلوب قرار گرفت. در گزینه (۳) فرهنگ ایرانیان باستان جهانی نشد.

۳- گزینه (۳) در پاسخ سؤال‌های قبلی توضیح داده شد.

۴- گزینه (۴) استعمار از قرن پانزدهم میلادی توسط اروپاییان شروع شد و در قرن ۱۹ میلادی به اوج خود رسید.

۵- گزینه (۱)

۶- گزینه (۲) گزینه (۱) نادرست است، زیرا امپریالیسم سیاسی از طریق اشغال نظامی جوامع شکل می‌گیرد و در استعمار قدیم، هم استعمارگران و هم مجریان آن‌ها، آشکار هستند. گزینه (۳) نادرست است، زیرا به جای «قوم غالب» باید نوشته شود «قوم مغلوب». گزینه (۴) نادرست است، زیرا در استعمار فرانو، استعمارگران و مجریان آن‌ها، هر دو پنهان هستند.

۷- گزینه (۱)

۸- گزینه (۳)

۹- گزینه (۳) گزینه (۱) نادرست است، زیرا «استعمار نو» بعد از شکل‌گیری جنبش‌های استقلال‌طلبانه به وجود آمد. گزینه (۲) نادرست است، زیرا در «استعمار نو» از